

Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Haczowie

Kościół w Haczowie zbudowano w połowie XV wieku z drewna jodłowego. Zastosowano konstrukcję zrębową. Wyjątkowość tego zabytku zaznacza się w wielu kwestiach. Niewątpliwie do jednej z najważniejszych należą jego rozmiary. To największy gotycki drewniany kościół w Europie. Łączna długość nawy i prezbiterium wynosi dwadzieścia pięć metrów. Nawa jest szeroka na dwanaście metrów, a prezbiterium węższe o trzy i pół metra. Wraz z wieżą dobudowaną do zachodniej ściany długość całej bryły kościoła wynosi trzydzieści pięć metrów. Do ściany północnej na wysokości prezbiterium przylega zakrystia, natomiast do nawy – kaplica Matki Boskiej Bolesnej. W tym miejscu kościół jest najszerszy, liczy dziewiętnaście metrów. Stromy dach pnie się na wysokość osiemnastu i pół metra. Na dachu, nad granicą między nawą a prezbiterium, znajduje się sygnaturka – niewielka wieża zwieńczona krzyżem. Ma osiem metrów. Kościół okalają soboty. Dach, ściany nad sobotami oraz ich zadaszenie pokrywa gont. Jest on także na ścianach wieży, z wyjątkiem górnej jej części. Gont ma szarawy odcień na dachu, brązowy na ścianach. Od strony północno-zachodniej pojawia się na nim zielonkawy nalot. Ściany kościoła pod zadaszeniem sobót to niczym nie osłonięte grube na trzydzieści centymetrów belki jodłowe. Ułożono je na kamiennej podmurówce.

Nawa od strony północnej i południowej jest szersza od prezbiterium. Nakryto ją odrębnym dachem. Jest on równoległy do linii głównego dachu. Zaczyna się tuż pod nim i pod kątem schodzi niżej. Ten element architektoniczny przypomina pulpit, stąd nazwa – daszek pulpituowy. Do północnej ściany nawy dobudowano kaplicę Matki Boskiej Bolesnej. Przylega do niej krótszym bokiem, mierzącym prawie pięć metrów. Dłuższe ściany liczą sześć metrów. Kaplicę nakrywa dwuspadowy dach. Jego krawędź biegnie prostopadle do ściany kościoła.

Na dłuższych ścianach kaplicy umieszczono prostokątne okna.

Prezbiterium zakończone jest trójbocznie. Prostokątne okna widnieją na wszystkich ścianach z wyjątkiem północnej. Do niej dobudowano zakrystię. Przylega dłuższym bokiem mierzącym jedenaście metrów. Na północnej ścianie zakrystii ulokowano dwa okna. Zakrystię nakrywa dach pulpituowy. Zadanie sobót zaczyna się na wysokości

jednego metra i sześćdziesięciu centymetrów. Podpierają je belki wysokie na metr siedemdziesiąt. Po obwodzie sobót biegnie lita balustrada z desek.

Dwudziestodziwięciometrowa wieża ma kształt ostrosłupa. Pod samym zwieńczeniem wieży znajduje się część pokryta pionowymi deskami. Na dole są one dekoracyjnie wycięte w kształt liścia. Zwieńczenie wieży o kształcie ostrosłupa zakończone jest blaszaną galeryjką z krzyżem.

Pod dachem widoczne są, co metr i dwadzieścia centymetrów, krótkie pionowe belki. To tak zwane zaczepy, zabezpieczające konstrukcję więźby dachowej. Odgrywają one w bryle haczwoskiego kościoła także wyjątkowo dekoracyjną rolę. Cztery z nich, znajdujące się na południowej ścianie prezbiterium są zupełnie zdumiewające. W tych belkach wycięto bowiem zarys ludzkich twarzy. Naukowcy nie ustalili na razie przyczyny ani szerszego kontekstu tych ornamentów. Czy była to jedynie fantazja średniowiecznego cieśli, czy też miało to jakieś głębsze znaczenie? Intencje twórcy giną w odległych wiekach.

Innym bezcennym elementem najdawniejszej postaci kościoła jest portal i drzwi na ścianie południowej. Portal wykonano z drewna jodłowego. Zwieńczony jest ostrym łukiem. Jednoskrzydłowe drzwi zbite z trzech desek drewna liściastego noszą ślady pięciu stuleci. Zdobia je archaiczne żelazne okucia w kształcie liści i lilijek.